

8. *Шарапа Г.* Феномен неповноцінності та його історико-філософська рефлексія / Г. Шарапа // Національний університет "Острозька академія" Наукові записки. Серія "Психологія і педагогіка". – Острого, 2011. – Випуск 18. – С. 286-296.

Шарапа Г. Ф. Особенности воспитания чувства человеческого достоинства у школьников.

В статье раскрыты педагогические особенности формирования у школьников чувства человеческого достоинства. Отражены основные положения возникновения и проявления комплекса неполноценности и его негативное влияние на развитие собственного достоинства у ребенка. Анализируется проблема воспитания и культивирования человеческого достоинства. Отмечено содержательно-предметные характеристики основных типов деятельности в соответствии с периодами развития личности.

Ключевые слова: комплекс неполноценности, достоинство, человеческое достоинство, самоуважение, воспитание собственного достоинства.

Sharapa G. F. Schoolboys have features of education of sense of human dignity.

In the article the pedagogical features of forming are exposed for the schoolboys of sense of human dignity. The substantive provisions of origin and display of complex of inferiority are reflected and him negative influence on development of own dignity for a child.

Keywords: complex of inferiority, dignity, human dignity, self-esteem, education of own dignity.

УДК 37.012:37.08

Ятвецька Л. І.

Одеський обласний інститут удосконалення вчителів

**МОДЕРНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ЯК ОДИН З АСПЕКТІВ
РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ
ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ**

У статті розкриваються напрямки модернізації методичного супроводу, спрямованого на розв'язання проблеми кадрового забезпечення якості природничої освіти. Зокрема, презентовано досвід НМЛ природничих дисциплін ООІУВ за останні п'ять років.

Ключові слова: методичний супровід, працівники методичних служб різного рівня, спільні змістові лінії, освітня галузь "Природознавство".

Сучасні процеси, що відбуваються в освіті України, передбачають модернізацію системи післядипломної педагогічної освіти, в тому числі впровадження сучасних підходів до освіти вчителів, побудованих на концепції "активного навчання", коли відповідні до професійної діяльності знання, уміння та навички фахівця постійно удосконалює, адаптуючись до потреб, що висуває життя. Найбільш складною у області є проблема кадрового забезпечення вчителів природничих дисциплін, оскільки значним є відсоток вчителів, які викладають предмети природничого циклу, не маючи відповідної фахової освіти. Саме тому модернізація методичного супроводу цієї категорії вчителів є гарним майданчиком для методичних експериментів.

В останні роки надзвичайно актуальними стали питання, пов'язані з якістю природничо-математичної освіти [2-3]. У зв'язку з цим у закладах післядипломної педагогічної освіти на перший план виходять питання, пов'язані з наданням якісного науково-методичного супроводу діяльності вчителів природничо-математичних дисциплін.

Мета статті – ознайомлення широкого загалу педагогічних працівників із напрямками модернізації методичного супроводу в процесі розв'язання проблеми кадрового забезпечення якості природничої освіти (з досвіду роботи НМЛ природничих

дисциплін ООІУВ).

Методичний супровід, який здійснює НМЛ природничих дисциплін, торкається вчителів природничих дисциплін, працівників методичних служб різного рівня, які опікуються питаннями природничої освіти у області, та власного саморозвитку методистів й викладачів лабораторії.

Для системного професійного розвитку педагогів необхідне органічне поєднання супроводу як у міжкурсний, так і у курсовий період. Виходячи з потреб сьогодення методичний супровід у міжкурсний період повинен вирізнятися динамізмом, варіативністю, модульністю, взаємодією, масовістю, практичною спрямованістю та результативністю.

Найбільш затребуваним інструментом методичної роботи у міжкурсний період є семінар. Щорічно методистами НМЛ природничих дисциплін проводиться 7-9 семінарів, навчання через які проходять близько 200 педагогічних працівників області. В основному семінари розраховані на такі категорії як методисти з різних дисциплін природничого циклу районних (міських) методичних кабінетів, керівники фахових методичних об'єднань та керівників команд учнівської молоді для участі у різних видах інтелектуальних змагань. Однак декілька семінарів щорічно проводиться для вчителів. Це дає можливість безпосереднього спілкування та впливу на їх професійний розвиток. Такі семінари є дуже цінними, оскільки зворотній зв'язок дає можливість більш об'єктивно визначити професійні потреби вчителів та задовольняти їх у наступному році як через систему семінарів, так і через інші методичні та навчальні заходи.

В залежності від визначеної теми, мети проведення та підготовленості аудиторії, визначається форма його проведення. Останніми роками найчастіше семінари проходять у вигляді проблемного або методологічного заходу та як методичний тренінг.

Цікавим є інтеграція методичного впливу, до якого прагне НМЛ природничих дисциплін ООІУВ. Протягом останніх років методисти лабораторії вибирають 2-3 найбільш актуальні проблеми, спільні для всіх природничих дисциплін та розкривають їх у ході роботи семінарів. Такий підхід забезпечує спільну розробку семінарів, а іноді і їх проведення та позиціонує актуальну відповідно до державного стандарту інтеграцію природничих дисциплін як всередині лабораторії, так і у рамках регіону.

Так, протягом 2012-2013 років було проведено такі семінари за однією темою:

Змістовий та методичний аспекти роботи з обдарованими учнями при підготовці до олімпіади з природничих дисциплін (для вчителів біології, хімії, фізики та астрономії окремо).

Формування навчальної мотивації та фактори впливу на її динаміку при викладанні природничих дисциплін.

Методичні проблеми персоніфікації навчання при організації роботи вчителя з обдарованими учнями.

Діяльнісний та компетентнісний підходи як основа змісту природничого компоненту галузі "Природознавство" нового Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти.

Розв'язання проблем модернізації та інтеграції є слушним і з погляду на те, що Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти в освітній галузі "Природознавство" визначені спільні змістові лінії, які відображені і в хімічному, і в фізичному, і в біологічному компонентах. Крім того, "основною метою освітньої галузі є розвиток учнів за допомогою засобів навчальних предметів, що складають природознавство як наукову галузь". Тому для методичної служби важлива не стільки дисципліна, що вивчається, скільки її роль у формуванні життєвих (ключових) компетенцій. Отже навчання або методичний супровід методистів РМК з природничих дисциплін повинно будуватися, в першу чергу, не за предметними, а за проблемними ознаками.

Досліджуючи питання здійснення методичного супроводу з позицій доцільності, ефективності, оптимізації та співпраці з іншими методичними служби області, методисти НМЛ природничих дисциплін дійшли такого висновку. Проблематика семінарів як суто фахова, так і загально методичного чи дидактичного характеру, потребує подальшого супроводу через інші масові заходи з вчителями та через систему підвищення кваліфікації. Це не лише підвищує обізнаність вчителів, але сприяє формуванню професійних установок. Тому протягом декількох років в лабораторії склалась практика, коли відпрацьована проблематика семінарів переходить у лекційну тематику. Тобто через семінар проходить певна апробація теми, цікавої і необхідної для вчителів, крім цього такий підхід забезпечує принцип наступності у розв'язанні актуальної проблематики на різних рівнях – методичний кабінет, адміністрація навчального закладу і, власне, вчитель. У такий спосіб було розроблено та апробовано 12 лекцій, які потім ввійшли в навчальні програми курсів підвищення кваліфікації вчителів природничих дисциплін:

Діяльнісний аспект сучасного уроку з природничих дисциплін як складова компетентісного підходу у навчанні.

Сучасні погляди на проблему наступності в природничій освіті в основній школі.

Психолого-педагогічні засади формування компетентності творчої продуктивної діяльності при вивченні природничих дисциплін.

Андрагогічні засади організації методичної роботи з вчителями природничих дисциплін.

Врахування індивідуальних особливостей старшокласників при викладанні природничо-математичних дисциплін.

Системний підхід до використання новітніх освітніх технологій при викладанні природничих дисциплін.

Для того, щоб забезпечити достатній рівень підвищення кваліфікації вчителів природничих дисциплін співпрацівники лабораторії на початку 2012 року поновили освітні програми підвищення кваліфікації для вчителів всіх природничих дисциплін та категорій. У освітні програми входять пояснювальна записка, перелік нормативних посилань, попередній освітній та освітньо-кваліфікаційний рівень і вимоги до підготовки вчителів, кваліфікаційні вимоги до категорій, базові компетентності підвищення кваліфікації, навчальні плани курсів підвищення кваліфікації для всіх категорій, програма курсів КПК у стислому виді з питаннями для самоконтролю та літературою, зміст вхідних та вихідних контрольних робіт, приблизний план проведення педагогічної практики, діагностико-аналітичний модуль (поточний та підсумковий контроль), зміст кваліфікаційного іспиту, приблизна схема проведення науково-практичної конференції з обміну досвідом із переліком тем, рекомендованих для обговорення, тематика факультативних занять з питаннями для самоконтролю та літературою, орієнтовна тематика індивідуальних творчих робіт, авторські лекції викладачів кафедри у вигляді розгорнутих тез з додатками у вигляді PowerPoint презентацій.

Цей освітній продукт став результатом спільної діяльності методистів та викладачів НМЛ. Така копійка робота НМЛ дозволяє розширити власні методичні горизонти, побачити загальну систему підвищення кваліфікації, провести самооцінювання як власної діяльності, так і лабораторії в цілому.

В лабораторії працює 11 викладачів, з них основних працівників – 4, сумісників – 7, кандидатів наук та доцентів – 7, професор – 1. За внутрішнім сумісництвом старшими викладачами є також і три методисти. Кожен викладач має наукову тему, у рамках якої протягом року консультує вчителів природничих дисциплін. Також всі викладачі здійснюють науково-методичний супровід інтелектуальних змагань учнівської молоді різних видів та форм та всіх масових заходів для педагогічних працівників.

Коло проблем, які потребують методичного супроводу з боку працівників НМЛ природничих дисциплін, виявляється у різний спосіб на основі:

- діагностування слухачів курсів підвищення кваліфікації; методистами розроблені евалюаційні анкети, які пройшли апробацію і впровадженні у практику;
- аналізу документації РМК, РМО, ШМО, адміністративної шкільної документації;
- аналізу участі вчителів природничих дисциплін в інноваційній діяльності (матеріали, які представляються на обласні конференції, ярмарок педагогічних ідей, конкурс “Учитель року” тощо);
- аналізу результативності та активності в інтелектуальних змаганнях різного рівня (Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових дисциплін, учнівські турніри, інтелектуальні змагання для учнів сільських шкіл, Інтернет-олімпіади тощо);
- аналізу кадрового складу РМО вчителів біології, природознавства, фізики, хімії та кадрового складу методистів РМК, які опікуються проблемами забезпечення якості природничої освіти.

Значну увагу методисти НМЛ приділяють співпраці з іншими методичними службами області. Однак аналіз їх діяльності показує, що в більшості районів існує формальний підхід щодо впливу на зростання фахового рівня вчителя через систему післядипломної освіти, свідченням чого є те, що на курси підвищення кваліфікації для вчителів певної категорії або за певною проблемою найчастіше направляють вчителів, яким терміново необхідно отримати посвідчення курсів, а не тих, для кого ця проблема є цікавою або відповідає професійним запитам.

Аналіз планів роботи окремих РМО також підтверджує ігнорування проблем кадрового складу вчителів відповідно до їх фаху. Форми роботи і тематика питань, які розглядаються РМО у багатьох випадках традиційні і одноманітні. Відповідно спостерігається невисокий рівень методичної активності вчителів, про що свідчать результати участі районів у масових заходах та якості поданих матеріалів.

На стані методичної роботи в районах позначається плинність методичних кадрів. Протягом останніх 5-ти років змінився 41% методистів, які опікуються фізичною освітою, частина з них має недостатній педагогічний стаж або не має фахової природничої освіти.

Для забезпечення ефективності науково-методичного супроводу діяльності вчителів природничо-математичних дисциплін на кафедрі у 2013 році було проведено семінар для завідувачів РМК області за темою “Шляхи оптимізації супроводу діяльності вчителів природничо-математичних дисциплін методичними службами області”, Цей семінар до певної міри був пробним каменем, оскільки кафедра прагне започаткувати системну роботу з завідувачами районними та міськими методичними кабінетами щодо надання спільного методичного супроводу та модернізації його форм та методів.

Використана література:

1. Гельфман Э. Психодидактика школьного учебника. Интеллектуальное воспитание учащихся / Э. Гельфман, М. Холодная. – СПб. : Питер, 2006.
2. Державна цільова соціальна програма підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти від 13 квітня 2011 р., № 561.
3. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти // Фізика та астрономія в сучасній школі. – 2012. – № 4. – С. 2-8.
4. Панов В. И. Психодидактические аспекты развивающих образовательных технологий и систем (часть I) / В. И. Панов // Ярославский психологический вестник. – Выпуск 18. – М. ; Ярославль : Изд. “Российское психологическое общество”, 2006.
5. Роджерс Л. Историческая реконструкция математического знания / Л. Роджерс // Математическое образование. – № 1. – 2001.
6. Стоунс Э. Психопедагогика. Психологическая теория и практика обучения / Э. Стоунс. – М. : Педагогика, 1984.
7. Ятвецька Л. І. Інтегрований курс “Природознавство. 5–6 – пропедевтичний етап природничої освіти (проблеми та поради) / Л. І. Ятвецька, Н. П. Шапірова // Наша школа. – № 4. – 2006. – С. 144-146.

Ятвецка Л. И. Модернизация методического сопровождения как один из аспектов решения проблемы кадрового обеспечения качества естественного образования.

В статье раскрываются направления модернизации методического сопровождения, направленного на разрешение проблемы кадрового обеспечения качества естественного образования. В частности, презентован опыт НМП естественных дисциплин ООИУУ за последние пять лет.

Ключевые слова: методическое сопровождение, работники методических служб разного уровня, общие содержательные линии, образовательная отрасль "Природоведение".

Yatvecka L. I. Modernization of methodical accompaniment as one of aspects of decision of problem of the skilled providing of quality of natural education.

The article describes the systematic support of the modernization, which is directed to resolve the problems of staffing quality of natural formation. In particular, the experience of NMP of natural sciences of OOIUU had been presented for the last five years.

Keywords: methodological support, workers of teaching services of different levels, the overall content lines, the educational branch of "Natural".